

A HÁROMFÉLE SZEMÉLY

2. Hogyan hasznosul maradéktalanul az élet szabadsága és lehetősége
 - a. Hogyan lehet az ösvény egészére vonatkozó megbizonyosodott ismeretekre szert tenni
 - 1) Hogyan foglalják magukba az összes szentiratot a személyek három típusának ösvényei
 - 2) Miért a személyek három típusának képzéseit használva vezetik a tanítványokat a fokozatokon
 - a) A személyek három típusának ösvényei által vezetett tanítványok célja
 - b) Miért vezetik a tanítványokat ilyen fokozatokon át
 - i) A tényleges ok
 - ii) A cél

2. Hogyan hasznosul maradéktalanul az élet szabadsága és lehetősége

A hogyan hasznosul maradéktalanul az élet szabadsága és lehetősége két részben kerül bemutatásra:

1. Hogyan lehet az ösvény egészére vonatkozó megbizonyosodott ismeretekre szert tenni (8. fejezet)
2. A szabadsággal és lehetőséggel teljes élet maradéktalan hasznosításának tényleges módja (9. és további fejezetek)

a. Hogyan lehet az ösvény egészére vonatkozó megbizonyosodott ismeretekre szert tenni

A hogyan lehet az ösvény egészére vonatkozó megbizonyosodott ismeretekre szert tenni két részben kerül bemutatásra:

1. Hogyan foglalják magukba az összes szentiratot a háromféle személy ösvényei

2. Miért a háromféle személy gyakorlataival vezetik a tanítványokat a fokozatokon

1) **Hogyan foglalják magukba az összes szentiratot a háromféle személy ösvényei**

Kezdetben a buddhává válni akaró személy a megvilágosodásra irányuló önzetlen szándékot fejleszti; középtájon ez a személy érdemgyűjteményt és fenséges bölcsességet halmoz fel; végezetül ugyanez a személy megvalósítja a tökéletes buddhaságot. Valamennyi cselekedete kizárólag az élőlények jólléte érdekében történik. Egy buddha minden tanítása tehát az élőlények jóllétét váltja valóra. Mivel ez a dolog lényege, nektek is az élőlények jóllétét kell valóra váltanotok. [87] E jóllét kettős: átmeneti célként az emberi vagy az isteni emelkedett állapot, végső célként pedig a megszabadulás vagy a mindentudás kétségbevonhatatlan nagyszerűsége. E kettő között a Buddha számos megállapítása az emelkedett állapot átmeneti céljának megvalósításával kapcsolatos. Mindezeket a megállapításokat az eredendően alacsony célt kitűző személyre* szabott, illetőleg az ilyen személyre is vonatkozó tanítások foglalják magukba, mivel a sajátosan alacsony célt kitűző személyek nem különösebben munkálkodnak jelen életük ellenében, és buzgón törekednek az emberi vagy isteni újjászületés emelkedett állapotaira a jövő életeikben, azáltal, hogy ezek okainak művelésével kötelezik el magukat. *A megvilágosodáshoz vezető ösvény lámpásában ez áll:*²¹⁶

„Legcsekélyebb”-nek azokat nevezzük,
Akik csupán a saját jóllétük érdekében,
Kizárólag a létforgatag örömeinek
Elérésére törekednek szorgalmasan.

A végső jónak két fajtája van: a megszabadulás, azaz a létforgatagtól való puszta függetlenség, és a mindentudás fenséges állapota. A Buddha számos megállapítása a *pratyekabuddha* és a *śrāvaka* járműre vonatkozik. Mindezeket a megállapításokat a ténylegesen középszintű célt kitűző személyre szabott, illetőleg az ilyen személyre is vonatkozó tanítások foglalják magukba, mivel a középszintű célt kitűző személyek kifejlesztik magukban a létforgatag egészéből való kiábrándultság érzését, majd pedig célul tűzik ki saját megszabadításukat a létforgatagból. Ezután a három képzés – a megszabadulást megvalósító módszer – ösvényére lépnek. *A megvilágosodáshoz vezető ösvényt megvilágító lámpásban ez áll:*²¹⁷

Azokat a személyeket nevezzük „közepesnek”,
Akik vétkes cselekedeteiket megállítják,

Hátat fordítanak a létforgatag örömeinek
És nagy buzgalommal csupán a saját békéjükre törekednek.

A Nagy Tekintély [Atīśa] *A tettek gyűjteményének megvilágításában* (*Caryā-saṃgraha-pradīpa*) ezt mondja:²¹⁸

Mivel a guru, a Buddha, így beszélt:
„Támaszkodj a Tökéletesség- és a Mantra járművekre
És eléred a megvilágosodást”,
Itt most leírom ennek jelentését.

Eszerint a mindentudás elérésének módszere kettős: a tökéletességek mahāyāna és a mantra mahāyāna. Mindkettőt a magas célt kitűző személyre szabott tanítások foglalják magukba, mivel a magas célt kitűző személyek Nagy Együttérzéstől vezérelt célja a buddhaság elérése annak érdekében, hogy valamennyi élőlény szenvedését kioltásák. Ezután a hat tökéletességben, a két fokozatban és hasonlóban képezik magukat. [88] *A megvilágosodáshoz vezető ösvényt megvilágító lámpásban ez áll:*²¹⁹

Azokat nevezzük „magasrendűnek”,
Akik saját szenvedésüket megértve
Komolyan törekednek
Mások szenvedésének kioltására.

Alább elmagyarázom azt a módszert, amely által a Tökéletesség- és a Mantra járművekkel e személyek elérik a megvilágosodást.

*A megvilágosodáshoz vezető ösvényt megvilágító lámpásban a személyek három típusára vonatkozó megállapítások megegyeznek A jóga cselekedetek szintjeiben (Yoga-caryā-bhūmi) A meghatározások összefoglalása (Vinīścaya-saṃgrahaṇī) alatt található megállapítással:*²²⁰

Továbbá, a személyeknek a következő három típusáról beszélünk. Vannak, akik kifogástalanul megtartják a tíz erénytelenséggel való szakítás erkölcsi előírásának fogalmát, amely valójában nem fogadalom, csak hasonló a fogadalomhoz. Vannak, akik kifogástalanul megtartják az erkölcsi fegyelem *śrāvaka* fogalmát. Vannak, akik kifogástalanul megtartják az erkölcsi fegyelem bódhiszattva fogalmát. Ezek közül az első a legcsekélyebb, a második a közepes, a harmadik a magasrendű.

Továbbá, a szentiratok a legcsekélyebb-, a közepes- és a magasrendű személy meghatározásának számos módját említik. Vasubandhu Az *Abhidharma-kośa önkomentárjában* (*Abhidharma-kośa-bhāṣya*)²²¹ a személyek három típusát hasonlóan határozza meg, mint azt Atīśa *A megvilágosodáshoz vezető ösvényt megvilágító lámpásban* teszi. Az alacsony célt kitűző személyeknek két típusa van: akiknek a gondolatai

a jelen életükre, és akiknek a gondolatai a jövő életeikre irányul. Itt az utóbbiakról beszélek, azokról, akik az emelkedett állapotok megvalósításának hibátlan módszerével kötelezik el magukat.

2) Miért a háromféle személy gyakorlataival vezetik a tanítványokat a fokozatokon

Ennek elmagyarázása két részben történik:

1. A háromféle személy ösvényei által vezetett tanítványok célja
2. Miért vezetik a tanítványokat ilyen fokozatokon át

a) A személyek három típusának ösvényei által vezetett tanítványok célja

A személyek három típusát elmagyaráztam. Mindamellett a kiváló [a magas célt kitűző] személyek ösvényének fokozatai két másik személy ösvényét foglalják magukban, azok teljes terjedelmében. E két ösvény ezért a mahāyāna ösvény ösvénye, illetőleg ágazata. [89] Ahogyan Aśvaghōṣa *A megvilágosodásra törekvő hétköznapi tudat művelésében (Saṃvṛti-bodhicitta-bhāvanā)* megállapítja:²²²

Ne árts, mondj igazat,
Maradj tiszta; nem lopj,
És ajándékozd el minden tulajdonodat.
Ezek azok a tettek, amelyek a boldog világokba juttatnak.

Miután megértetted a létforgatag szenvedését,
Ahhoz, hogy elhagyhasd, műveld az igaz ösvényt
És számold fel a két vétséget.
Ezek azok a tettek, amelyek békességre vezetnek.

A magas célt kitűző személynek mindezeket gyakorolnia kell,
Mint a megszabadulás iránti magasrendű elkötelezettség ösvényé-
nek ágazatait.

A jelenségek ürességének ismerete
A minden lény felé áradó együttérzés életre keltője.

Az eszközöket ügyesen alkalmazó számtalan tett
A megszabadulásért végtelenségig eltökélt munkálkodás.

Ezért ebben az esetben a tanítók nem az alacsony célt kitűző személyek ösvényén vezetnek, mert az ilyen személyek számára pusztán a létforgatag boldogsága a cél, s még csak nem is a középszintű célt kitűző személyek ösvényén, mert az ilyen személyek célja csupán a létforgatagtól a saját érdekükben történő megszabadulás, hanem olyan ösvényeken, amelyek e kétféle személlyel közösek, és amelyeket előfeltételekként támasztanak ahhoz, hogy a magas célt kitűző személyek ösvényén vezessenek benneteket. Ennélfogva ezeket az

ösvényeket a magas célt kitűző személyek ösvényén folyó képzés részévé teszik.

Ezért, miután az előbbiekben elmagyarázott módon felfokoztátok vágyatokat, hogy a jelen emberi életetek kínálta szabadság és lehetőség minden előnyét kihasználjátok, meg kell ismerjétek, hogy miként használjátok ki ezt az előnyt minden tekintetben. Erre vonatkozóan Bhāvaviveka *A középút szívében* kijelenti:²²³

E testek lényeg nélküliek,
Olyanok, mint a banánfák és a buborékok.
Ki ne változtatná azokat olyan jelentőssé, mint a Meru hegy,
Azáltal, hogy mások megsegítéséhez szoktatja őket?

E testek a betegségek, az öregedés és a halál hordozói.
A jó tulajdonsággal és együttérzéssel rendelkezők
Minden pillanatban velük
Mások boldogságát mozdítják elő.

E szabad élet mentes az alkalmatlanság nyolc feltételétől.
A fenséges tanítás lámpásának segítségével
A baj megszűnik, ha a magas célt kitűző személy tettei által
A szabadság hasznosul.

Ily módon ezzel a gondolattal lépjétek be a mahāyānába: „Éjt nap-pallá téve azon leszek, hogy magas célt kitűző személyként viselkedjek, a betegségnek otthont adó, az öregedést és hasonló szenvedéseket hordozó, banánfaként vagy vízbuborékként lényeg nélküli testem hasznossá tegyem.”

Kérdés: A tanítványokat kezdettől fogva a magas célt kitűző személy gyakorlatain keresztül kellene vezetni. [90] Mi szükség az alacsony- és a középszintű célt kitűző személyek ösvényein folyó képzésekre?

Felelet: A magas célt kitűző személy ösvénye kifejlesztésének előfeltétele az ezeken az ösvényeken folyó képzés. Elmagyarázom, hogy miért.

b) Miért vezetik a tanítványokat ilyen fokozatokon át

A miért vezetik a tanítványokat ilyen fokozatokon át magyarázata a tényleges ok és a cél összefüggésében történik.

i) A tényleges ok

A mahāyānába lépés kizárólagos feltétele a végső megvilágosodásra irányuló önzetlen szándék. Miután ez a tudatfolyamatban létrejön, megvalósul amit Śāntideva *A bódhiszattva cselekedetek művelésében* mond:²²⁴

Abban a pillanatban, amint a létezés börtönébe zárt
Szűkölködő lényekben feléled e szándék,
Őket a „*sugáták* gyermekei”-nek nevezzük...

A mahāyānába lépő lények ezután tehát a „győzedelmes gyermekei” vagy a „bódhiszattva” nevet kapják. Amennyiben a megvilágosodásra irányuló önzetlen szándékuk megrendül, kizárják magukat a mahāyāna gyakorlók köréből.

Mindazok tehát, akik elszánták magukat arra, hogy belépnek a mahāyānába, a legkülönfélébb módokon törekedjenek a megvilágosodásra irányuló önzetlen szándékuk kifejlesztésére. A bódhiszattva ösvény fokozatait tanító magasrendű szövegek, mint Śāntidévától *A gyakorlatok összefoglalása* és *A bódhiszattva cselekedetek művelése* elmondja, hogy ez a kifejlesztés miként történjen. Ezekben az áll, hogy legelőször az ezzel járó előnyökön meditáljatok. Aztán lelkes buzgalommal fokozzatok az előnyök iránti elragadtatásokat. Ezzel párhuzamosan végezzétek a hétágú ima gyakorlatát a menedékvétellel együtt.

A szóban forgó előnyök a lényegüket tekintve kétfélék: átmenetiek és véglegesek. Az előbbiek ismét kétfélék: a boldogtalan világok elkerülése és az újjászületés a boldog világokba. Ez azt jelenti, hogy miután a megvilágosodásra irányuló önzetlen szándékokat kifejlesztettétek, a szenvedés teli újjászületéseitek korábban felhalmozott okait megszüntetitek, s véget vettek ezek jövőbeni folyamatos felhalmozásának. Emellett nagymértékben gyarapítjátok a boldog újjászületéseitek korábban felhalmozott okait azáltal, hogy e szándék át-hatja ezeket. Továbbá, e szándékkal motiváltan az általatos újonnan teremtett okok kimeríthetetlenekké válnak. [91] A megvilágosodásra irányuló önzetlen szándéokra támaszkodva könnyen megvalósítjátok a végső célokat: a megszabadulást és a mindentudást.

Kezdetől fogva rendelkeznetek kell az átmeneti és a végső cél elérésére irányuló mesterkéletlen szándékkal. Ennek híján, a megvilágosodásra irányuló önzetlen szándék kifejlesztéséből származó hasznokat számba véve ezt mondhatjátok: „Majd törekedni fogok e szándék kifejlesztésére”, ám ezek csak szavak maradnak. Kijelentések komolytalansága világossá válik, miután megvizsgáltátok a tudatotokat.

Ezért először is az alacsony- és a középszintű célt kitűző személyektől megszokott gondolkodásmód szerint gyakoroljatok, és pedig amiatt, hogy vágyat éreztetek a két előny: az emelkedett [emberi és isteni] létállapotok, valamint a végső jó [a megszabadulás és a mindentudás] megvalósítása iránt. Ezután élesszetek vágyat magatokban a megvilágosodásra irányuló önzetlen szándék művelése iránt, hogy

olyan beállítottságra tegyetek szert, amely ezeket a hasznokat eredményezi. Így téve, bontakoztassátok ki e beállítottság megalapozóit, a Nagy Együttérzést és a szeretetet. Más szavakkal: amikor azon elmélkedtek, hogy miként vándoroltok boldogságtól megfosztottan és szenvedéstől sújtottan a létforgatagon át, szőrszálaitoknak az égre kell merednie. Ilyen élmény nélkül nem érezhetitek a létforgatagban szenvedve vándorló, boldogságot nélkülöző lények kínjait elviselhetetlennek.

*A bódhiszattva cselekedetek művelésében ez áll:*²²⁵

E lényekben még álmukban
Sem merül fel saját jóllétükre
Irányuló kívánság;
Hogyan kívánhatnák akkor mások jóllétét?

Ebből következően, az alacsony célt kitűző személlyel összefüggésben elmélkedjete az, hogy milyen ártalommal jár számotokra a boldogtalan világok gyötrelme. A középszintű célt kitűző személlyel összefüggésben elmélkedjete az, hogy még az emelkedett állapotokban is szenvednek, ott sem valósul meg a békés mennyei boldogság. Aztán beleélő képességetek segítségével a hozzátok közelálló élőlények iránt ébresszete magatokban szeretetet és együttérzést, ebből pedig bontakoztassátok ki a megvilágosodásra törekvő önzetlen szándékot. Az alacsony- és a középszintű célt kitűző személyektől megszokott gondolkodásmód szerint történő gyakorlás tehát olyan módszer, amely létrehozza a megvilágosodásra mesterkéletlenül törekvő önzetlen szándékot. Ezért ez nem különálló ösvény, amely mentén a tanítótok vezet benneteket.

Eszerint, mind az alacsony célt kitűző személyek-, mind a középszintű célt kitűző személyek megfelelő beállítottságának kifejlesztésére szolgáló gyakorlatokat felhasználva, sokféleképpen munkálkodjatok erénytelenségeitek megtisztításán és az erények felhalmozásán. Ilyen gyakorlatok például a menedékért folyamodás és a gondolkodás a karmáról és annak következményeiről. [92] Meg kell értenetek, hogy ezek is hozzásegítenek titeket a megvilágosodásra törekvő önzetlen szándék kifejlesztéséhez, mivel összhangban állnak mind a hétágú fohással, mind a menedékvétel gyakorlatával, a képzés azon módszereivel, amelyek a magas célt kitűző személy gyakorlataival összefüggésben a megvilágosodásra törekvő önzetlen szándék előfeltételei.

Ezen a ponton a guru részletesen kifejti, ahogyan az alacsony- és a középszintű célt kitűző személyek képzései a felülmúlhatatlan meg-

világosodásra törekvő önzetlen szándék kifejlesztésének részeként szolgálnak. Ti pedig, a tanítványok, szereztek megbizonyosodott ismereteket ezekről. Aztán, amikor meditáltok, rendkívül fontos, hogy ezekről az ismeretekről ne feledkezzetek meg, és úgy gyakoroljátok e tanításokat, mint a megvilágosodásra törekvő önzetlen szándékokotok kifejlesztőit. Máskülönben a magas célt kitűző személy ösvénye az alacsony- és a középszintű célt kitűző személyek ösvényeitől elválik és kapcsolat nélküli lesz. A megvilágosodásra törekvő önzetlen szándékról nem nyerhettek megbizonyosodott ismereteket addig, amíg a magas célt kitűző személy tényleges ösvényét el nem éritek, a megvilágosodásra törekvő önzetlen szándékokotok kifejlesztésére szolgáló részekben való képzettségetek hiánya pedig megakadályoz benneteket abban, hogy ezt a szándékot kifejlesszitek, illetőleg amíg nélkülözitek ezt a képzést, eltértek e szándék kifejlesztésének nagy céljától. Erre tehát különös figyelmet fordítatok.

Ily módon gyakoroljátok az alacsony- és a középszintű célt kitűző személyek ösvényeit, és megfelelően képezzétek magatokat a magas célt kitűző személyre vonatkozó magyarázatokban. Aztán minden tehetségeket latba vetve, a tudatfolyamatokban bontakoztassátok ki a megvilágosodásra természetesen törekvő önzetlen szándékot. Majd e szándékokot megszilárdítására végezzétek a menedékvétel sajátos gyakorlatát és a megvilágosodásra törekvő önzetlen szándék szertartását. Miután a szertartás által egyé váltatok a törekvő szándékkal, energiátokat fordítátok az előírások megtanulására. Aztán ébresszettek hatalmas vágyat a bódhiszattva cselekedetek, azaz a hat tökéletesség, valamint a tanítványok egybegyűjtése négy módjának elsajátítása iránt. Mikor e vágy a szívetek legmélyéből feltámad, megingás nélkül tegyétek le a megvilágosodásra törekvés önzetlen szándékával való elköteleződés fogalmát. Aztán, akár az életetek kockáztatásával is kerüljétek el, hogy gyökérmegszegések fertőzzenek meg benneteket. Törekedjete arra, hogy még csekély vagy közepes szennyeződések által, vagy hibák előidézése révén se váljatok tisztátalanná. S ha mégis beszennyeződnétek, a megszegés helyrehozatalával alaposan tisztuljatok meg, úgy, ahogyan azt a szentiratok tanítják.

Ezután széleskörűen képezzétek magatokat a hat tökéletességben. Különösképpen a meditatív rögzítést – a meditatív nyugalom lényegét – gyakoroljátok amiatt, hogy tudatotokat a meditálás akaratosoknak megfelelő erényes tárgyán megtartsátok. [93] A Nagy Tekintély *A megvilágosodáshoz vezető ösvényt megvilágító lámpásban*²²⁶ megemlíti, hogy a meditatív nyugalmat a különleges képességek létrehozása érdekében kell kifejleszteni. Az ott egy egyszerű példázat. Más ösz-

szefüggésben arról beszél, hogy a nyugalmat az éleslátás létrehozása miatt kell kifejleszteni. Ennek megfelelően a nyugalom megvalósítása elsősorban az éleslátás céljából történik. Aztán a két én-eszme kötelékének elvágása érdekében az üresség jelentését, az én-nélküliséget, filozófiai értelemben határozzátok meg. Miután a meditálást hibátlanul fenntartjátok, megvalósítjátok az éleslátást, a bölcsesség lényegét.

Mindezek miatt Atīsa *A megvilágosodáshoz vezető ösvényt megvilágító lámpás nehezebb részeinek magyarázatában* (Bodhi-mārga-pradīpa-pañjikā)²²⁷ kijelenti, hogy a nyugalom és az éleslátás gyakorlatainak kivételével valamennyi gyakorlat, egészen a megvilágosodásra törekvő önzetlen szándékkal való elköteleződés fogadalmának előírásaiig – ezt is belefoglalva –, az erkölcsi fegyelem képzéséhez tartozik. A nyugalom az összpontosítás-, vagy más néven a tudat képzése. Az éleslátás a bölcsesség képzése. Továbbá, a meditatív nyugalomig bezárólag valamennyi gyakorlat a megvilágosodás alkotórésze, nevezetesen a két módszer bármelyike, az érdemgyűjtemény, a hétköznapi igazságnak megfelelő ösvények, illetőleg a hatalmas ösvény fokozatai. A sajátos bölcsesség három fajtájának kifejlesztése a megvilágosodás alkotórésze; ennek nevei: bölcsesség, a végső igazságoknak megfelelő bölcsesség gyűjtemény, illetőleg a mélységes ösvény fokozatai. Alaposan bizonyosodjatok meg tehát a sorrendjükről, arról a tényről, hogy ez egy minden részletre kiterjedő felsorolás, valamint arról a tényről, hogy nem érhetitek el a megvilágosodást egyedül a módszer vagy a bölcsesség által.

Igy szállnak két kiterjesztett szárnyukkal a fejedelmi ludak, a győzedelmes gyermekei, a buddhák kiváló tulajdonságainak hatalmas óceánja felé. Egyik szárnyuk a hétköznapi igazságok: a módszer összes alkotórésze, a hatalmas ösvény. Másik szárnyuk a végső igazságok: mind a valóság, mind az én-nélküliség pontos ismerete. Az ösvénynek nem csak az egyik oldalát követik, vagyis nem törött szárnyú madárként repülnek. Ahogyan Candrakīrti *A „Középut” magyarázatában* mondja:²²⁸

Az igazság és a hétköznapiság hófehér szárnyait szélesre tárva,
Lények rajával kísértén fejedelmi ludak
Érények szelén szállnak a dicsőséges
Buddha óceánnyi kiváló tulajdonságának messzi partjára.[94]

Miután tudatotokat a közönséges ösvény eszközei segítségével képeztétek, mindenképp rá kell lépjeteK a mantra ösvényre, hogy gyorsan bevégezhessetek a két gyűjtemény felhalmozását. Ha a közönséges ösvény gyakorlásánál többre nem vagytok képesek, vagy amiatt nem kívántok tovább lépni, mert megelőző életeitekből örökül

hagyott hajlamaitok túlságosan gyengék, akkor az ösvény ismertetett fokozatait tökéletesítsétek.

A tanítás szerint általános értelemben valamennyi járművön, sajátos értelemben pedig a Mantra járművön rendkívül fontos a tanító iránti bizalom. Következésképp, miután a mantra ösvényre léptetek, követnetek kell a mantra magyarázatokat és gyakorolnotok kell a tanító iránti bizalom módszerét, amely itt sokkal pontosabban kerül meghatározásra, mint ahogyan azt korábban elmagyaráztam. Aztán tiszta tantrikus forrásokból származó meghatalmazásokkal érleljétek a tudatotokat, és a meghatalmazásokkal együtt járó valamennyi fogadalmat és ígéretet akár az életek árán is a kívánt módon tartásotok be. Ha gyökérmegszegést követtek el, a fogadalmat és ígéretet ismételjétek meg, bár ez nagy károkat okoz a tudatotokban, és igen nehéz lesz ezután jó tulajdonságokra szert tennetek. Éppen ezért törekedjétek arra, hogy gyökérmegszegésekkel és másodlagos megszegésekkel soha ne szennyezzétek be magatokat. Mivel a fogadalmak és az ígéretetek az ösvény megalapozói, ha mégis megbotlanátok, végezzétek el a beismerés és a megfékezés tisztító gyakorlatait.

Aztán a megfelelő útmutatások szerint képezzétek magatokat akár a jellegekkel teljes jógában (az alsóbb tantrákban), akár a felépítési fokozat jógájában (a legmagasabb jóga tantrában). Miután gyakorlásotok megszilárdult, képezzétek magatokat a megfelelő módon vagy a jellegek nélküli jógában (az alsóbb tantrákban), vagy a beteljesítési fokozat jógájában (a legmagasabb jóga tantrában).

A megvilágosodáshoz vezető ösvény lámpása bemutatja egy ilyen ösvény felépítését; az ösvénynek ezek a fokozatai szintén útbaigazítanak titeket. A Nagy Tekintély ezt más írásműveiben is tanította. *A Mahāyāna ösvény megvalósításának tömörített módszerében (Mahāyāna-patha-sādhana-saṃgraha)* ezt mondja:²²⁹

Ha el akarod érni a felülmúlhatatlan megvilágosodást,
Melynek jelentősége felfoghatatlan,
Gyakorolj elszántan és valóítsd meg annak lényegét.
A megvilágosodás a gyakorlástól függ. [95]

Mivel nagyon nehéz volt elnyerned ezt a tökéletes
Szabadsággal és lehetőséggel rendelkező testet, s miután elnyerted
Nehéz lesz újból megszerezned,
Tedd azt jelentőssé azáltal, hogy igyekvő vagy a gyakorlásban.

A Mahāyāna ösvény megvalósításának rövid leírásában (Mahāyāna-patha-sādhana-varṇa-saṃgraha) pedig ez áll:²³⁰

Miként a rabok, amint esélyük nyílik
Szabadulni börtönükből,

Azonnal megszöknek onnan,
 Hisz' céljaik különböznek a többiekétől,
 Ugyanúgy, ha lehetőség nyílik
 Átszelni a létforgatag hatalmas óceánját,
 Emelkedj ki a családi létből,
 Hisz' céljaid különböznek a többiekétől.

És:²³¹

Tedd le a bódhiszattva fogadalmat
 A menedékvétel, a magasabb erkölcsi fegyelem
 És a talapzat: a megvilágosodásra törekvő önzetlen szándék gyakorlatán keresztül.
 Gyakorold helyesen, a fokozatokat követve, képességeidnek megfelelően
 A bódhiszattvák valamennyi cselekedetét,
 A hat tökéletességet és hasonlókat.

És:²³²

Műveld a bölcsesség és a módszer lényegét:
 Az éleslátást, a meditatív nyugalmat és azok egyesítését.

Továbbá Atīśa *Az összpontosítás gyűjteményei fejezetben (Samādhi-sambhāra-parivarta)* megállapítja:²³³

Elsőként szilárdítsd meg az együttérzés erejéből fakadó
 Tökéletes megvilágosodásra törekvő önzetlen szándékot.
 Ne ragaszkodj a létforgatag dolgainak élvezetéhez,
 Fordíts háttal a mohóságnak.
 Lásd el magad olyan kincsekkel, mint a hit;
 Tiszteld a gurud, aki maga a Buddha.

Azzal a bizonyossággal, hogy ez a guru tanít,
 Légy örömtelien kitartó meditálásaidban.
 Vedd át a gurud jóindulatából fakadó
 Váza- és titkos meghatalmazásokat.

Tisztítsd meg tested, beszéded és tudatod.
 Az ilyen gyakorlók alkalmasak a megvalósításokra.
 Az összpontosításokból származó
 Gyűjtemények betetőzésével
 Gyorsan eléri a fenséges megvalósítást.
 Ez a mantra módszer.

ii) A cél

Kérdés: Ha az alacsony- és a középszintű célt kitzűző személyeknek szóló tanítások a magas célt kitzűző személy előfeltételei, akkor a magas célt kitzűző személy ösvénye szintjeinek is tekinthetők. [96] Miért

használjuk mégis „az alacsony- és a középszintű célt kitűző személyekkel közös ösvény fokozatai” kifejezést?

Felelet: A három fajta személy megkülönböztetésének, valamint a tanítványok irányításának két nagy célja van: (1) megcáfolni azt az elbizakodott állítást, hogy valaki magas célt kitűző személy, miközben nem fejlesztette ki az alacsony- és a középszintű célt kitűző személyekkel közös tudatállapotait, és (2) hasznára lenni mindazoknak, akik a legkiválóbb-, a középszintű- illetve a legcsekélyebb célt tudatosítják. Milyen haszonnal jár ez számukra? A két magasabb célt kitűző személynek is törekednie kell az emelkedett állapotra és a megszabadulásra, ennél fogva nem helytelen tanítani a közepes- és a magas célt kitűző tanítványoknak azokat a gyakorlatokat, amelyek az alacsony célt kitűző személyek és a középszintű célt kitűző személyek beállítottságát fejlesztik. Később ők majd kifejlesztik a kiváló tulajdonságokat.

A legalacsonyabb célt kitűző személyek, ha magasabb gyakorlatokban képezik magukat, akkor ez őket az alacsonyabb nézőpontjuk feladására készíti, anélkül, hogy magasabb nézőpontúvá válnának, és ezzel semmit sem érnek el. Továbbá, lehetnek olyanok, akik szerencséjük folytán korábbi életeikben már megvalósítottak magasabb ösvényeket. Ha nekik az alacsonyabb célt kitűző személyek ösvényeit tanítják, majd pedig gyakorolják is ezeket, akkor gyorsan életre keltik a megelőzően kifejlesztett jó tulajdonságokat és azokat is, amelyeket előzőleg még nem fejlesztettek ki. Következésképpen, ha már haladást értek el az alacsonyabb ösvényeken, akkor az egyre magasabb ösvényekre vezethetők, s így előrehaladásuk a korábbi életeikben végzett gyakorlásukból származó saját ösvényükön nem lesz késleltetve.

*A Törvényhozó királyi fenség kérdései (Dhāraṇīśvara-rāja-paripṛcchā)*²³⁴ megemlíti egy példát az ékszer lépésről-lépésre finomító ügyes ékszerészről, annak illusztrálására, hogy a tanítvány tudatát fokozatosan kell vezetni. A bőbeszédűségtől tartva, itt most ezt teljességében nem idézem. A védelmező Nāgārjuna is azt mondja, hogy a tanítványokat a emelkedett állapot és a végső jó ösvényein át fokozatosan kell vezetni:²³⁵

Kezdetben vannak az emelkedett állapotról szóló tanítások;
Aztán következnek a tanítások a végső jóról.
Mikor elérted az emelkedett állapotot,
Fokozatosan érd el a végső jót.

A nemes Asaṅga szintén így beszél:²³⁶

Továbbá, a bódhiszattvák a tanítványaikkal hibátlanul és fokozatosan megvalósítják a megvilágosodás erény-összetevőjét. Ezt akként teszik, hogy kezdetben egyszerű tanításokat adnak a gyermeki bölcsességű lényeknek, amely útmutatások és magyarázatok könnyen gyakorolhatóak. Amikor látják, hogy e lények bölcsessége középszintűvé vált, középszintű tanításokat és útmutatásokat gyakoroltatnak velük, és középszintű magyarázatokkal szolgálnak nekik. [97] Amikor látják, hogy e lények bölcsessége széleskörűvé vált, mélyen szántó tanításokat és útmutatásokat gyakoroltatnak velük és kifinomult magyarázatokkal szolgálnak nekik. Tevékenységük ilyen fokozatos áramlása eme személyek jólléte érdekében történik.

Āryadeva is leírja *A tettek rövid összefoglalásának lámpásában* (*Caryāmelāpaka-pradīpa*), hogy elsőként a Tökéletesség jármű gondolatkörében kell jártasságra szert tenni, és aztán lehet belépni a Mantra járműbe. Ezzel megerősíti, hogy a fokozatosságot mindenképp be kell tartani. A kérdéskört ezután a következőkben foglalja össze:²³⁷

A lépcső fokaihoz hasonló
Módszert, amely által a kezdő lények
A végső céllal elkötelezik magukat,
A tökéletes Buddha nyilatkozta ki.

A *Négyszáz vers* is megállapítja²³⁸, hogy az ösvény sorrendje meghatározott:

Kezdetben szüntesd meg az erénytelenséget.
Középen szüntesd meg az én hibás elképzelését.
Végezetül hagyj fel valamennyi helytelen nézettel.
Bölcs az, akinek minderről tudomása van.

A tudós mester, Mātṛceṭa ugyanezt mondja:²³⁹

Olyan ez, mint a szennyezetlen festett kelme:
Először a nagylelkűségről és hasonlókról beszélve
Kifejlesztik a szívjótságot a tanítványok tudatában,
Majd ráveszik őket, hogy meditáljanak a tanításon.

Idézve e sorokat, Candrakīrti is úgy tartja, hogy az ösvénynek meghatározott sorrendje van. Mivel a sorrend – amit arra használunk, hogy másoknak tisztán megmutassuk az irányt az ösvényen – a gyakorlás szempontjából rendkívüli jelentőségű, szilárdan győződjetek meg e módszerről.

JEGYZETEK

216. *Bodhi-patha-pradīpa*, P5343: 20.4.5-6.
217. Uo., P 5343: 103.20.4.5.
218. *Caryā-saṃgraha-pradīpa*, P5379: 186.3.6-7.
219. *Bodhi-patha-pradīpa*, P5343: 20.4.6.
220. *rNal 'byor spyod pa'i sa rnam par gtan la dbab pa bs du ba (Vs)*, P5539: 9.2.4-5. P5539, 110. köt. mint változatokat – *gTan la dbab pa bsdu pa (Viniścaya-saṃgrahaṇi)* és *rNam par nges pa bsdu pa (Nirṇaya-saṃgraha)* – idézi. Teljes címe a P katalógusban: *Yoga-caryā-bhūmi-nirṇaya-saṃgraha*.
221. *Abhidharma-kośa-bhāṣya* (AKbh), P5591: 220.4.3-5.
222. *Samvṛti-bodhicitta-bhāvanopadeśa-varṇa-saṃgraha*, P5307: 18.3.4-7.
223. *Madhyamaka-hṛdaya-kārikā*, P5255: 3.4.2-4.
224. BCA: 1.9a-c; P5272: 245.2.3-4.
225. Uo.: 1.24; P5272: 245.3.6-7.
226. *Bodhi-patha-pradīpa*, P5343: 21.2.6-7.
227. *Bodhi-mārga-pradīpa-pañjikā-nāma*, P5344: 103. köt.
228. *Madhyamakāvatāra-nāma*: 6.226; P5262: 106.2.4-5.
229. *Mahāyāna-patha-sādhana-saṃgraha*, P5352: 51.5.23.
230. *Mahāyāna-patha-sādhana-varṇa-saṃgraha*, P5351: 50.3.3-5.
231. Uo., P5351: 50.4.8-50.5.2.
232. Uo., P5351: 51.3.5-6.
233. *Samādhi-sambhāra-parivarta*, P3288: 257.5.2-5.
234. A *gZungs kyi dbang phyug rgyal pos zhus pa (Dhāraṇiśvara-rāja-paripṛcchā)* megegyezik az *Ārya-tathagāta-mahā-karuṇā-nirdeśa-nāma-mahāyāna-sūtrāval*, P814: 300.5.4.
235. *Rāja-parikathā-ratnāvali*, Rā: 1.3-4; P5658: 173.5.7-8.
236. Bbh, P5538: 186.1.3-6.
237. Ez nem Atīśa műve, a korábban idézett *Caryā-saṃgraha-pradīpa* (P5379), hanem az Āryadevának tulajdonított *Caryā-melāpaka-pradīpa* (P2668: 295.3.8-295.4.1).
238. Cs: 8.15; P5246: 136.3.2-3.
239. *Śata-pañcāśatka-nāma-stotra (Fohász százötven versben)*: 12.5; P2038. A P. szerint szerzője śvaghōṣa.

* Megjegyzés: A szövegben szereplő *skyes bu chung ngu*, -'bring és -*chen po* fogalmakat az LRCM fordítói small-, medium-, illetve great capacity-ként fordították, míg Gen Loszang Szönám a person of small-, middle-, illetve great scope kifejezéseket használta. Jelen fordításban a fogalmak magyar megfelelőiként – az esetleg félreérthető alacsony-, közepes- illetve kiváló képesség, tehetség helyett – a különböző szintű célok elérésére való törekvés kerül kihangsúlyozásra.